

Beslissing

inzake de klacht van [klager] over het handelen van de AIVD

Beslissing van de afdeling klachtbehandeling van de Commissie van Toezicht op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (CTIVD) inzake de klacht van [klager] (hierna: klager) over het handelen van de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD).

De klacht

Klager heeft bij de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) een klacht ingediend over de AIVD en zijn rechtsvoorganger de BVD (hierna: de AIVD). De minister van BZK heeft de klacht deels ongegrond en deels niet-ontvankelijk verklaard. Klager is het hier niet mee eens en heeft zich daarom tot de afdeling klachtbehandeling van de CTIVD (hierna: de afdeling klachtbehandeling) gewend.

De klacht van klager gaat over (vermeend) handelen van de AIVD jegens hem en bevat een eis tot schadevergoeding. De afdeling klachtbehandeling is op grond van de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2017 (Wiv 2017) niet bevoegd aansprakelijkheid voor geleden schade vast te stellen, dan wel een schadevergoeding toe te wijzen of terug te vorderen. De afdeling klachtbehandeling neemt daarom alleen het gedeelte van de klacht dat over het (vermeend) handelen van de AIVD jegens klager gaat in behandeling. Tezamen met klager is de afdeling klachtbehandeling tot de volgende klachtformulering gekomen:

Klager stelt dat de AIVD (dan wel zijn rechtsvoorganger de BVD) onrechtmatig jegens hem heeft gehandeld door [de heer X] niet te weerhouden klager jarenlang te stalken, ernstige misdaden jegens klager te plegen en opzettelijk berichten over hem naar buiten te brengen terwijl het voor de AIVD bekend moest zijn dat deze berichten over klager onjuist waren. Verder stelt klager dat de AIVD handelingen jegens hem heeft geïnitieerd, dan wel er actief bij betrokken is geweest.

Het door klager gestelde handelen van de AIVD

Klager stelt in zijn klacht, zakelijk weergegeven, het volgende. De AIVD heeft nalatig jegens hem gehandeld. Klager wordt namelijk al 20 tot 25 jaar lastig gevallen door [de heer X]. Volgens klager is [de heer X] in (een deel van) die periode een informant van de AIVD (geweest). Klager vindt dat als een informant (systematisch) een of meerdere strafbare feiten pleegt, de AIVD hier iets mee moet doen. In zijn geval had de AIVD [de heer X] moeten weerhouden van diens handelingen jegens klager. De AIVD is in de ogen van klager bij uitstek de dienst die geacht wordt te weten of mensen een gevaar zijn voor de Nederlandse maatschappij en in het bijzonder voor haar burgers. Om die reden had de AIVD kennis (of had kennis moeten hebben), van de activiteiten die

[de heer X] jegens klager verrichtte, te meer omdat deze zich vrijwel altijd in de publieke ruimte afspeelden.

Daarnaast stelt klager dat de AIVD het handelen van [de heer X] jegens klager structureel gedoogde, dan wel faciliteerde. Aanvankelijk dacht klager dat de AIVD niet actief betrokken was bij het handelen jegens hem. Inmiddels denkt klager hier anders over en is hij ervan overtuigd geraakt dat de AIVD ook betrokken is geweest bij handelingen jegens hem. Hieronder zal een aantal specifieke gebeurtenissen dat ten grondslag ligt aan de klacht van klager kort worden weergegeven.

Klager stelt dat [de heer X] een prijs op zijn hoofd heeft gezet. Dit volgt volgens klager uit een wikkeltje om een door [de heer X] geschreven boek, met daarop de tekst: [zin waarin een beloning wordt uitgelooft voor klager]. Volgens klager is deze beloning een uitlokking tot moord. Klager benadrukt dat [de heer X] deze beloning nooit heeft ingetrokken en dat deze daardoor in feite nog steeds van kracht is. In december 1999 is er een aanslag op klager gepleegd. Klager stelt dat de AIVD na deze aanslag [de heer X] nadrukkelijk had moeten verzoeken de beloning op klager publiekelijk in te trekken en klager met rust te laten.

Vervolgens voert klager aan dat [de heer X] smadelijke en lasterlijke berichten over klager in kranten, weekbladen en op televisie heeft gepubliceerd. Ook zou [de heer X] via een eigen website ([website]) berichten over klager hebben verspreid. In de publicaties stelt [de heer X] onder meer dat klager een (drugs)crimineel zou zijn. Volgens klager is dit onjuist, omdat hij nagenoeg een blanco strafblad heeft. De publicaties hebben tot gevolgen in het privéleven van klager geleid, namelijk dat hij zijn huis in [plaats] moest verlaten, zijn dochter niet meer naar school durfde en de familie in de buurt met de nek werd aangekeken. Verder stelt klager dat hij zowel online als fysiek door [de heer X] wordt gestalkt.

Klager stelt dat zijn verblijfsvergunning gedurende een bepaalde periode is ingetrokken. Klager stelt dat dit op verzoek van de AIVD is geweest, omdat de AIVD klager als 'staatsgevaarlijk' had aangemerkt. Klager heeft het vermoeden dat dit een wederdienst is geweest aan [de heer X]. Uiteindelijk is de intrekking teruggedraaid, nadat klager met de AIVD contact had opgenomen. Deze gebeurtenis heeft klager als zeer belastend voor hem en zijn gezin ervaren.

In zijn klaagschrift beschrijft klager dat hij een aantal jaar geleden door [de heer X] in de val is gelokt. Klager heeft het vermoeden dat de AIVD op enige wijze betrokken is geweest bij deze actie. Hij baseert dit vermoeden op videobeelden die van het incident gemaakt zijn. Op deze videobeelden is volgens klager een man te zien waarvan hij vermoedt dat dit een medewerker van de AIVD is.

Tot slot is klager het er niet mee eens dat de minister van BZK niet wil bevestigen noch ontkennen dat [de heer X] een informant is geweest.

Afhandeling van de klacht door de minister van BZK

De minister van BZK heeft bij brief van 17 oktober 2019 de klacht van klager afgehandeld. In haar brief concludeert zij het volgende:

“Er is slechts een beperkte verantwoordelijkheid van de BVD/AIVD voor het handelen van haar informanten en agenten. Hetgeen een informant of agent doet in zijn privé leven of in de uitvoering van diens eigen werk, voor zover dit geen relatie heeft met de activiteiten die de informant of agent voor de BVD/AIVD verricht, valt in ieder geval buiten die verantwoordelijkheid.

[...]

Uit archiefonderzoek is gebleken dat er weliswaar gegevens over u zijn verwerkt, maar dat u nooit onderwerp van onderzoek bent geweest. De over u ontvangen informatie is enkel zijdelings verkregen.

[...]

Uitgaande van de door u geschetste situatie (zonder hier ten aanzien van [de heer X] enige status aan te verbinden) was niet aan de orde dat de BVD/AIVD over unieke informatie beschikte dat een informant of agent jegens u een misdrijf wilde gaan plegen dan wel had gepleegd.

[...]

Er zijn in de systemen van de AIVD en in het AIVD-archief geen gegevens aangetroffen die zien op een intrekking van uw verblijfsvergunning, uw voorgenomen uitzetting, dan wel het aanmerken van u door de BVD als staatsgevaarlijk.

[...]

De BVD/AIVD behoefde niet op de hoogte te zijn van de activiteiten waar u zich indertijd mee bezig hield nu dit niet viel onder de taakstelling van de BVD. Er zijn geen aanwijzingen dat de BVD/AIVD betrokken was bij de intrekking van uw verblijfsvergunning en uitzetting.”

De werkwijze van de AIVD

De informantenbevoegdheid

Een informant kan door de AIVD worden gevraagd gegevens (informatie) waarover hij beschikt of over kan beschikken met de AIVD te delen. Dit kunnen alleen gegevens zijn waarvan het kennisnemen of het verstrekken binnen de normale hoedanigheid of werkzaamheden van de informant valt. De AIVD mag een informant dus niet aansturen gegevens voor de dienst te gaan verzamelen. Zodra vanuit de AIVD doelbewust wordt aangestuurd om gericht gegevens te gaan verzamelen, is geen sprake meer van een informant, maar van een agent.

De inzet van een agent

Een agent is een persoon die in opdracht van de AIVD gericht gegevens over personen en/of organisaties verzamelt. Vervolgens geeft de agent deze gegevens aan de AIVD. De agent verzamelt gegevens op basis van een instructie, waarin staat beschreven wat de agent wel en niet mag doen. Een agent wordt dus aangestuurd door de AIVD.

Verantwoordelijkheid van de AIVD voor het handelen van informanten en agenten

De AIVD draagt verantwoordelijkheid voor de activiteiten die een agent op basis van een instructie verricht. Wanneer een agent activiteiten verricht die buiten de instructie vallen, is de agent hier zelf volledig verantwoordelijk voor. Handelingen die een agent in zijn privéleven

verricht vallen in beginsel buiten een instructie, want de AIVD heeft hier geen sturing op (gehad) (tenzij de handelingen onderdeel waren van de instructie). Dit betekent, kortgezegd, dat de AIVD alleen verantwoordelijk is voor de werkzaamheden die ten behoeve van de dienst worden uitgevoerd.

De verantwoordelijkheid van de AIVD ten aanzien van handelingen van informanten is nog beperkter dan bij agenten. In het geval van een informant is er geen sprake van een instructie vanuit de AIVD, noch heeft de AIVD invloed (gehad) op de wijze waarop de informant de gegevens verkrijgt of heeft verkregen. Handelingen die een informant in zijn privéleven verricht vallen dan ook eveneens buiten de verantwoordelijkheid van de dienst.

De verantwoordelijkheid van de AIVD voor het handelen van informanten en agenten is dus beperkt tot die handelingen die vallen onder de werkzaamheden die ten behoeve van de AIVD worden verricht. Wel geldt dat indien de AIVD kennis heeft van een (al dan niet door een agent of informant) gepleegd of te plegen strafbaar feit, de AIVD ervoor kan kiezen het Openbaar Ministerie (OM) hier middels een ambtsbericht over te informeren. Bij het nemen van een dergelijk besluit maakt de dienst altijd een afweging van de verschillende te beschermen belangen. De ruimte om geen mededeling te doen aan het OM wordt steeds beperkter – zo niet nihil – naarmate de ernst van het (nog te plegen of gepleegde) misdrijf toeneemt. Er bestaat geen verplichting voor de AIVD om, in geval van een strafbaar feit, actie te ondernemen jegens de pleger van het strafbare feit (al dan niet een agent of informant) of jegens eventuele betrokkenen of slachtoffers.

Onderzoek

De afdeling klachtbehandeling heeft op 16 december 2019 een gesprek gevoerd met klager. In dit gesprek heeft klager zijn klacht toegelicht. Daarnaast heeft de afdeling klachtbehandeling onderzoek gedaan in de systemen van de AIVD. De afdeling klachtbehandeling heeft rechtstreeks en zelfstandig toegang tot de systemen van de AIVD.

Het ministerie van BZK heeft aangegeven geen gebruik te willen maken van de mogelijkheid om in het kader van de klacht gehoord te worden. De afdeling klachtbehandeling zag geen aanleiding AIVD-medewerkers te horen.

Bevindingen

De afdeling klachtbehandeling merkt in de eerste plaats op dat het haar op basis van de Wiv 2017 niet is toegestaan enige uitspraak te doen over de vraag of een persoon ooit werkzaamheden voor de AIVD of MIVD (en hun rechtsvoorgangers) heeft uitgevoerd.¹ In de onderhavige klacht zal de afdeling klachtbehandeling daarom eveneens niet kunnen bevestigen of ontkennen of [de heer X] ooit werkzaamheden voor de AIVD (of zijn rechtsvoorganger de BVD) heeft verricht. Het feit dat [de heer X] zelf in [...] zich hierover heeft uitgelaten, komt voor zijn eigen rekening. De afdeling klachtbehandeling zal daarom in haar bevindingen en beoordeling van de klacht slechts in algemene zin ingaan op hetgeen klager stelt.

¹ Artikel 134 Wiv 2017.

De afdeling klachtbehandeling baseert haar bevindingen op (1) het klaagschrift en bijlagen, (2) de stukken uit de klachtprocedure bij de AIVD, (3) het gesprek met klager en (4) het onderzoek in de systemen van de AIVD.

Op basis van het eigen onderzoek in de systemen van de AIVD stelt de afdeling klachtbehandeling het volgende vast:

1. Klager is geen onderwerp van onderzoek van de AIVD geweest. De afdeling klachtbehandeling heeft wel gegevens over klager aangetroffen in de systemen van de AIVD. Op basis van de inhoud van deze gegevens stelt de afdeling klachtbehandeling vast dat dit gaat om gegevens over klager die zijdelings zijn verkregen.
2. Uit de gegevens blijkt niet dat de AIVD heeft aangestuurd op of betrokken is geweest bij activiteiten jegens klager of het verzamelen van gegevens over klager. Evenmin blijkt uit de gegevens dat de AIVD onrechtmatig (bijzondere) bevoegdheden jegens klager heeft ingezet.
3. Uit de gegevens blijkt niet dat een informant of agent jegens klager een misdrijf wilde gaan plegen, dan wel had gepleegd.
4. Geen van de gegevens hebben betrekking op de intrekking van de verblijfsvergunning van klager, een voorgenomen uitzetting dan wel het aanmerken van klager als staatsgevaarlijk.

De afdeling klachtbehandeling heeft geen enkel aanknopingspunt gevonden waaruit blijkt dat de conclusies van de minister van BZK – zoals hierboven weergegeven – niet kloppen.

Beoordeling van de klacht

Op grond van artikel 124, eerste lid, Wiv 2017 beoordeelt de afdeling klachtbehandeling of door de AIVD behoorlijk is gehandeld.

De afdeling klachtbehandeling komt op basis van haar onderzoek en de daaruit voortgekomen bevindingen tot de volgende conclusie. De afdeling klachtbehandeling heeft geen aanwijzingen gevonden dat hetgeen dat de minister van BZK in de beslissing op de klacht concludeerde onjuist is. Het handelen waarover klager klaagt valt niet binnen de verantwoordelijkheid van de AIVD (zonder hier ten aanzien van [de heer X] enige status aan te verbinden). Bovendien is ook niet uit het onderzoek gebleken dat sprake is (geweest) van enig onrechtmatig handelen jegens klager.

Nu geen sprake is van onrechtmatig handelen door de AIVD jegens klager, komt de afdeling klachtbehandeling tot de conclusie dat de AIVD behoorlijk jegens klager heeft gehandeld. De klacht is daarmee ongegrond.

Oordeel van de afdeling klachtbehandeling van de CTIVD

De afdeling klachtbehandeling is van oordeel dat de AIVD behoorlijk heeft gehandeld.

De afdeling klachtbehandeling beoordeelt de klacht als ongegrond.

De afdeling klachtbehandeling van de Commissie van Toezicht op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten, 24 juni 2020,

mr. A. Stehouwer (voorzitter)

mr. H.C. Wiersinga

mr. A.M. Zwaneveld